

Denken met je hart en hoofd

🕒 **Duur** 45 tot 60 minuten (afhankelijk van verwerking en kringmomenten)

🎯 **Lesdoel** De leerlingen ontdekken dat mensen verschillend denken over dagelijkse dingen. Ze oefenen met luisteren, hun mening geven en verschillen respecteren. Ze leren dat je mag nadenken, vragen stellen en van gedachten mag veranderen.

Verbindende leergebieden

- Taalontwikkeling (spreken, luisteren, vragen stellen)
- Sociaal-emotionele ontwikkeling (inlevingsvermogen, zelfbeeld)
- Burgerschap (samenleven, verschillen respecteren)
- Kunstzinnige oriëntatie (verbeelden van gedachten)

Kerdoelen

Burgerschap

- 1 Schoolcultuur – Leerlingen leren zich veilig uit te spreken en naar elkaar te luisteren.
- 2 Diversiteit – Leerlingen leren omgaan met verschillende meningen.

Nederlands

- 2A Luisteren en spreken met begrip – Leerlingen oefenen met het verwoorden van ideeën.
- 3A Doelgericht gesprekken voeren – Leerlingen leren woorden voor gevoelens en gedachten.

Kunst en cultuur

- 4 Verbeelden en creëren – Leerlingen geven vorm aan hun mening en gevoel.
- 6 Kunst en cultuur beleven – Leerlingen delen en bespreken hun werk en hun ideeën.

Mens en maatschappij

- 5 Historische ontwikkelingen – Leerlingen leren over het verleden en de betekenis ervan voor nu en de toekomst.
- 12 Sociale omgeving – Leerlingen leren kritisch kijken naar maatschappelijke veranderingen en erfgoed.

Benodigdheden

- Grote strook papier of tape voor de meningmeter
- Kaartjes met woorden en stellingen
- Tekenmateriaal: papier, kleurpotloden, stiften
- Prikkelende afbeelding of illustratie
- Vragenkaartjes of filosofische prentenboekfragmenten

Introductie voor de leerkracht

In groep 3 gaan leerlingen steeds bewuster om met hun gedachten en die van anderen. Ze krijgen meer taal om gevoelens te benoemen en ze beginnen te begrijpen dat meningen kunnen verschillen – zelfs bij goede vrienden. Deze les nodigt uit tot denken over denken, luisteren naar elkaar en oefenen met het geven en ontvangen van ruimte voor verschillen. Leerlingen leren niet alleen om hun eigen mening te verwoorden, maar ook dat andere meningen ertoe doen. Door eenvoudige, maar diepe vragen te stellen, stimuleer je nieuwsgierigheid, empathie en kritisch denken. Filosofie in groep 3 is geen uitlegges, maar een oefening in samen denken en praten.

Wees als leerkracht begeleider van het gesprek. Help leerlingen woorden te vinden, moedig stiltes aan, stel vervolgvragen en wees zelf ook nieuwsgierig. Zo geef je iedere leerling een stem – letterlijk én figuurlijk.

Omschrijving van de opdracht

De leerlingen denken na over vragen die dicht bij hun beleavingswereld liggen. Wat is eerlijk? Wat maakt iemand een vriend(in)? Kun je iets voelen en toch iets anders zeggen? Ze leren hun eigen gedachten vormgeven, naar elkaar luisteren en meningen vergelijken zonder oordeel.

Begeleiding

Gebruik vragen als:

- Wat vind jij?
- Waarom denk je dat?
- Kan iemand anders iets anders denken?
- Wat gebeurt er als we het niet eens zijn?

Moedig leerlingen aan om te luisteren én door te vragen.

Kennisoverdracht

Bespreek:

- dat je mag denken wat je wilt;
- dat je mag veranderen van mening;
- dat denken begint met een vraag, niet met een antwoord.

Gebruik een kort verhaal of plaatje als denkaanleiding, bijvoorbeeld een kind dat iets oneerlijks meemaakt of dat ruzie heeft met een vriendin.

Differentiatie

- Gebruik beeldkaarten en voorbeeldzinnen voor leerlingen die taal nodig hebben.
- Laat leerlingen zelf kiezen of ze willen tekenen, vertellen of naspelen.
- Snelle denkers mogen hun eigen stelling of filosofische vraag bedenken en deze voorleggen aan de rest van de klas.

De vijf fasen van de leercirkel

Verwonderen

Doel: leerlingen verwonderen zich over dagelijkse dingen waarover mensen verschillend kunnen denken.

Activiteit: start in de kring met de vraag: 'Wat is eerlijk?' Laat leerlingen vertellen, vragen stellen en naar elkaar luisteren. Noteer hun antwoorden op het bord of een flip-over.

Oriënteren

Doel: leerlingen leren dat iedereen anders denkt of voelt.

Activiteit: speel de meningmeter. Lees stellingen voor en laat leerlingen hun plek kiezen (bij ja, nee of misschien). Bespreek hun keuzes. Stel vragen als:

- Waarom koos je daarvoor?
- Zou iemand anders iets anders kunnen vinden?

Onderzoeken

Doel: leerlingen verkennen een filosofische vraag via tekeningen en gesprekken.

Activiteit: vraag de leerlingen wat een goede vriend(in) is. Laat hen tekenen wat zo'n vriend(in) doet of zegt. Leerlingen laten hun tekening aan een klasgenoot zien en leggen uit wat hun tekening betekent. Bespreek daarna:

- Wat is hetzelfde in jullie tekeningen?
- Wat is anders?

Uitvoeren

Doel: leerlingen geven hun mening en gevoel creatief vorm.

Activiteit: laat elke leerling een 'Ik denk dat ...'-kaartje aanvullen met een tekening of korte tekst erbij. Maak hier een klasposter van met de titel 'Onze gedachtenwand'.

Reflecteren

Doel: leerlingen denken na over hun eigen gedachten en die van anderen.

Activiteit: klassikale kring. Vragen:

- Wat vond jij leuk om over na te denken?
- Was er iemand die iets zei wat je niet had bedacht?
- Heb je misschien iets nieuws geleerd over jezelf?

Laat leerlingen de volgende zinnen afmaken:

- Ik denk dat ...
- Ik vond het leuk om te praten over ...
- Ik begrijp nu beter dat ...

Evaluatie en reflectie voor de leerkracht

Observeer:

- Wie durven hun mening te delen?
- Wie luistert met aandacht naar anderen?
- Wie stelt uit zichzelf een vraag?

Reflecteer:

- Welke vragen bleken het meest levendig?
- Welke thema's uit deze les kan ik koppelen aan andere lessen of gebeurtenissen in de klas?
- Hoe kan ik denken, praten en luisteren verder integreren in de groepscultuur?

Mogelijke vervolglessen

- Wat is geluk?
- Wanneer is iets goed of fout?
- Wat als iedereen hetzelfde was?
- Moet je altijd doen wat de juf of meester zegt?
- Wat gebeurt er als niemand meer nadenkt?

Deze lesbrief hoort bij de uitgave 'EigenlijkWijs'.
www.eigenlijkwijs.nl